

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów (...) „*nauczyciel jest obowiązany na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej **dostosować wymagania edukacyjne** do indywidualnych potrzeb psychofizycznych edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono **zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się**, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.*”

Mając na uwadze powyższe rozporządzenie chcielibyśmy Państwu przybliżyć sposób jego realizacji w naszej szkole oraz stanowisko w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb dzieci ze zdiagnozowanymi specyficznymi trudnościami w uczeniu się (takimi jak dysleksja, dysortografia, dysgrafia).

1. Lepszemu zrozumieniu problemu może posłużyć zdefiniowanie używanej **terminologii diagnostycznej**:

Specyficzne trudności w uczeniu się - ogólny termin dotyczący niejednorodnej grupy zaburzeń przejawiających się poważnymi trudnościami w rozumieniu i posługiwaniu się mową i pismem. Specyficzne trudności w uczeniu się są **konsekwencją zaburzeń rozwoju funkcji poznawczych**, biorących udział w procesie czytania i pisania. Zaburzenia te są warunkowane wewnątrznie i wywołane m.in. dysfunkcjami centralnego układu nerwowego. Mimo, iż trudności w uczeniu się mogą współwystępować z innymi deficytami (np. sensorycznymi, upośledzeniem umysłowym, zaburzeniami społecznymi i emocjonalnymi) oraz w powiązaniu z oddziaływaniami zewnętrznymi (np. różnice kulturowe, niewystarczające/niewłaściwe nauczanie, czynniki psychogenne), nie są one rezultatem tych deficytów czy oddziaływań.

- ☐ **dysleksja** rozumiana jest jako trudności w czytaniu, przejawiające się zaburzeniami tempa i techniki czytania, jak i stopnia rozumienia treści,
- ☐ **dysortografia** to trudności z opanowaniem poprawnej pisowni. Żeby można było stwierdzić dysortografię trzeba sprawdzić, czy dziecko popełnia błędy ortograficzne mimo dobrej znajomości zasad pisowni. U dzieci popełniających

błędy ortograficzne i nie znających zasad pisowni system polskiego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego nie stwierdza dysortografii,

- **dysgrafia** czyli niski poziom graficzny pisma (potocznie mówimy, że dziecko brzydko pisze). Litery pisane przez dziecko są niekształtne, różnej wielkości i często znajdują się na niewłaściwej wysokości.

Uczniowie z wyżej wymienionych trzech grup należą do uczniów o **specjalnych potrzebach edukacyjnych**.

Zdiagnozowanie u dziecka tego typu trudności nie zwalnia go z opanowania materiału z danego przedmiotu w takim samym zakresie jak u pozostałych uczniów. Przeciwnie, uczeń taki powinien wykazać się samodzielną pracą, wykonywać dodatkowe zadania i ćwiczenia, zalecone specjalnie dla niego, które pomogą mu w przezwyciężeniu trudności.

Zdiagnozowanie u ucznia specyficznych trudności w nauce czytania i pisania nakłada obowiązek podjęcia szczególnych działań nie tylko na nauczyciela ale co najmniej w równym stopniu na rodziców dziecka i na niego samego.

2. W odpowiedzi na specyficzne możliwości psychofizyczne uczniów z ww. trzech grup nauczyciele mają obowiązek dostosować dla nich wymagania edukacyjne:

Wymagania edukacyjne są oczekiwanymi przez nauczyciela osiągnięciami ucznia i formułowanymi przez niego w oparciu o realizowany program nauczania.

W standaryzacji osiągnięć szkolnych punktem wyjścia jest podstawa programowa kształcenia ogólnego, gdzie zapisane są standardy osiągnięć dla poszczególnych edukacji. Kolejny etap to standardy wymagań egzaminacyjnych sprawdzane w sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych.

Oba te dokumenty wpływają na wymagania programowe zawarte w programach nauczania.

Na ich podstawie nauczyciele formułują wymagania edukacyjne.

Dostosowywanie wymagań to zastosowanie do sformułowanych wymagań edukacyjnych, takich kryteriów, które uwzględniają możliwości i ograniczenia, a więc dysfunkcje oraz mocne strony rozwoju i funkcjonowania dziecka.

Obszary dostosowania obejmują:

- warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, formy, środki dydaktyczne
- warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania)

Dostosowanie wymagań dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych może polegać m.in. na:

1. Zindywidualizowaniu systemu wymagań i oceniania:

- ☐ realizowanie rozporządzeń MEN w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych,
- ☐ możliwość otrzymania przez ucznia dodatkowego czasu na wykonanie zadania,
- ☐ posiadanie przez nauczycieli wiedzy dotyczącej specyfiki występujących trudności konkretnego ucznia,
- ☐ ocenianie prac pisemnych przede wszystkim pod względem poprawności treści i kompozycji, nie obniżanie oceny z powodu błędów ortograficznych oraz poziomu graficznego pisma
- ☐ docenianie przez nauczyciela walorów bogatego słownictwa, ciekawych przemyśleń, poprawnej budowy stylistycznej, poprawności toku myślenia i wnioskowania, itp.,
- ☐ w przypadku przedmiotów ścisłych ocena poprawności rozumowania, trafność interpretacji zagadnienia jest przedkładana nad ocenę szczegółowej poprawności zapisu symboli i znaków graficznych, braku dokładnych obliczeń, mylenia stron równania itp.

2. Zindywidualizowaniu metod i form nauczania:

- ☐ przewaga odpowiedzi ustnych i testowa forma sprawdzianów w ocenie wiedzy ucznia dyslektycznego,
- ☐ wielozmysłowe uczenie się, angażujące jednocześnie wiele zmysłów: wzrok, słuch, dotyk, kinestezję - odczuwanie ruchu, węch,
- ☐ metody interakcyjne, np. technika czytania w parach oraz metody nawiązujące do stylu uczenia się danego dziecka, bazujące za dobrze rozwiniętych funkcjach-mocnych stronach rozwoju,
- ☐ kontrolowanie zapisu ortograficznego i stopnia uzupełniania notatek,
- ☐ sprawdzanie na bieżąco stopnia rozumienia materiału,
- ☐ przekazywanie uczniowi na bieżąco spostrzeżeń dotyczących jego pracy,
- ☐ dzielenie materiału na mniejsze partie i konsekwentne egzekwowanie rezultatów ich wykonania,
- ☐ kierowanie uwagi ucznia na tok lekcji,
- ☐ dostrzeganie i wzmacnianie nie tylko osiągnięć, ale przede wszystkim włożonego wysiłku ucznia,
- ☐ udzielanie wsparcia emocjonalnego polegającego na budowie zaufania oraz możliwości zgłaszania przeżywanych trudności,
- ☐ uwzględnianie indywidualnego toku i tempa pracy,
- ☐ ograniczanie głośnego czytania nowych tekstów na forum klasy,
- ☐ wykorzystanie kreatywności ucznia w procesie edukacyjnym,
- ☐ eliminowanie z otoczenia dziecka bodźców rozprasających,
- ☐ objęcie dziecka opieką w ramach zajęć korekcyjno-kompensacyjnych na terenie szkoły,
- ☐ kształtowanie nawyku korzystania z pomocy dydaktycznych,
- ☐ wydawanie poleceń w formie krótkich, konkretnych komunikatów,

- ☐ zachęcanie i motywowanie dziecka do podejmowania wyzwań,
- ☐ unikanie krytyki w sytuacji porażek dziecka,
- ☐ wdrażanie ucznia do zwiększonej samokontroli, wielokrotnego sprawdzania zapisanych treści i wykonywanych zadań,
- ☐ kształtowanie u dziecka umiejętności radzenia sobie ze stresem w trudnej sytuacji,
- ☐ pomoc w budowaniu pozytywnej samooceny,
- ☐ uczenie dostrzegania własnych postępów,
- ☐ zachęcanie do większej koncentracji na pisanym tekście, wdrażanie do autokorekty zapisu ortograficznego,
- ☐ zapewnienie optymalnego miejsca pracy podczas lekcji,
- ☐ stosowanie różnorodnych form sprawdzania wiadomości,
- ☐ możliwość użycia pisma drukowanego,
- ☐ wspieranie tekstu lektur materiałami fonicznymi (np. audiobooki),
- ☐ nieuwzględnianie w ocenie estetyki pisma,
- ☐ indywidualna analiza błędów popełnionych przez ucznia,
- ☐ wyszczególnianie najważniejszych pojęć, dat, wydarzeń itp. (np. na tablicy)

Zasady postępowania wobec ucznia ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu

Język polski

Objawy	Postępowanie
●opuszczanie wyrazów; ●wolne tempo czytania, ●statyczne odwracanie liter i kierunków, ●mylenie liter o podobnym wyglądzie, ●rozpoznawanie napisów po cechach przypadkowych, np. po pierwszej sylabie; ●zmiana kolejności liter, sylab w wyrazie (inwersja dynamiczna); ●opuszczanie liter i sylab, zmiana ich kolejności, ●trudności w poznawaniu liter, w wyszukiwaniu poznanych liter, sylab, wyrazów, niedokładne odczytywanie; ●przeskakiwanie linijek, ●gubienie końcówek wyrazów, ●trudności w rozpoznawaniu rymów, ●trudności w przechodzeniu do automatyczności czytania, wysiłek włożony w czytanie utrudnia rozumienie tekstu, ●trudności w wyrażaniu jasno myśli o przeczytanym tekście, ●trudności wynikające z niedokładnego rozumienia wyrazów, ●mylenie znaczeń wyrazów o podobnym brzmieniu, ●trudności w rozumieniu struktur gramatyczno – logicznych, ● trudności w rozumieniu tekstów, w których zachodzą stosunki przestrzenne, ● mylenie znaków graficznych różniących się jedynie położeniem, ● pismo lustrzane, zwłaszcza przy lateralizacji skrzyżowanej, ● trudności związane z techniką pisma, głównie u dzieci z przestawioną ręką, ●zły wybór linijek, ●mylenie kierunków zapisu, ● wolne tempo pracy; mała precyzja ruchu rąk i palców, ●pismo brzydkie, często nieczytelne: za małe, za duże, za wąskie, za szerokie, nierówne, nie mieszczące się w liniaturze, małe lub zbyt duże odstępy między literami, ●brak połączeń międzyliterowych liter,	●wydłużenie czasu pracy, ●umożliwienie pracy ze słownikiem, ●zachęcanie do pracy samodzielnej, ●dodatkowe pytania naprowadzające przy czytaniu ze zrozumieniem, ●czytanie tekstów małymi partiami, ●ograniczanie czytania na forum klasy, ●liberalizacja oceniania, ●nieocenianie prac pisemnych pod kątem ortografii, ale zaznaczanie błędów i zachęcanie ucznia do samodzielnej pracy nad ich poprawą, ●uwzględnianie rozbieżności między wymową a pismem, ●możliwość pisania na komputerze lub literami drukowanymi (dotyczy dysgrafii), ●nieocenianie prac pod kątem estetyki i czytelności pisma, ●ocenianie na podstawie ustnych odpowiedzi, ●motywowanie do kształtnego pisma, ●podanie zestawu wyrazów przewidzianych w planowanym dyktandzie, ●pomoc w konstruowaniu wypowiedzi ustnych.

●trudności w zespoleniu pojedynczych aktów ruchowych w jedną harmonijną całość, ● trudności w korzystaniu z własnych notatek, ●zeszyty brzydkie, niestaranne przy bardzo dużym wysiłku, ●duża męczliwość ręki przy dłuższym pisaniu obniża poziom graficzny, ●trudności z wypowiedzaniem się - mały zasób słów, ●przekręcanie słów rzadko używanych, ●kłopoty w wypowiedziach wynikające z trudności z wnioskowaniem lub uogólnianiem, ●trudności w rozumieniu przedstawionych, na obrazkach treści, ●trudności w wypowiedzaniu się na temat umiejscowienia przedmiotów na obrazku, ich położeniu względem siebie, ●trudności w operowaniu pojęciami stosunków przestrzennych.	
---	--

Języki obce

Objawy	Postępowanie
●opuszczanie wyrazów, ●wolne tempo czytania, ●statyczne odwracanie liter i kierunków, ●mylenie liter o podobnym wyglądzie, ●rozpoznawanie napisów po cechach przypadkowych, po pierwszej sylabie, ●zmiana kolejności liter, sylab w wyrazie (inwersja dynamiczna), ●opuszczanie liter i sylab, zmiana ich kolejności, ●trudności w poznawaniu liter, w wyszukiwaniu poznanych liter, sylab, wyrazów, niedokładne odczytywanie, ●przeskakiwanie linijek, ●gubienie końcówek wyrazów, ●trudności w rozpoznawaniu rymów, ●trudności w przechodzeniu do automatyczności czytania, wysiłek włożony w czytanie utrudnia rozumienie tekstu, ●trudności w wyrażaniu jasno myśli o przeczytanym tekście,	●wydłużenie czasu pracy, ●umożliwienie pracy ze słownikiem języka obcego, ●równoczesne zachęcania do pracy samodzielnej, ●dodatkowe pytania naprowadzające przy czytaniu ze zrozumieniem, ●czytanie tekstów małymi partiami, ●ograniczanie czytania na forum klasy, ●liberalizacja oceniania, ●nieocenianie prac pisemnych pod kątem ortografii, ale zaznaczanie błędów i zachęcanie ucznia do samodzielnej pracy nad ich poprawą, ●uwzględnianie rozbieżności między wymową a pismem, ●możliwość pisania na komputerze lub literami drukowanymi (dotyczy dysgrafii), ●nieocenianie prac pod kątem estetyki i czytelności pisma, ●ocenianie na podstawie ustnych odpowiedzi, ●indywidualne traktowanie dziecka

●trudności wynikające z niedokładnego rozumienia wyrazów, ●mylenie znaczeń wyrazów o podobnym brzmieniu, ●trudności w rozumieniu struktur gramatyczno – logicznych, ●trudności w rozumieniu tekstów, w których zachodzą stosunki przestrzenne, ● mylenie znaków graficznych różniących się jedynie położeniem, ● pismo lustrzane, zwłaszcza przy lateralizacji skrzyżowanej, ● trudności związane z techniką pisma, głównie u dzieci z przestawioną ręką, ●zły wybór linijek, ●mylenie kierunków zapisu, ● wolne tempo pracy; mała precyzja ruchu rąk i palców, ●pismo brzydkie, często nieczytelne: za małe, za duże, za wąskie, za szerokie, nierówne, nie mieszczące się w liniaturze, małe lub zbyt duże odstępy między literami, ● brak połączeń międzyliterowych liter, ●trudności w zespoleniu pojedynczych aktów ruchowych w jedną harmonijną całość, ● trudności w korzystaniu z własnych notatek, ●zeszyty brzydkie, niestaranne przy bardzo dużym wysiłku, ●duża męczliwość ręki przy dłuższym pisaniu obniża poziom graficzny, ●trudności z wypowiedzianiem się - mały zasób słów, ●przekręcanie słów rzadko używanych, ●kłopoty w wypowiedziach wynikające z trudności z wnioskowaniem lub uogólnianiem, ●trudności w rozumieniu przedstawionych, na obrazkach treści, ●trudności w wypowiedzianiu się na temat umiejscowienia przedmiotów na obrazku, ich położeniu względem siebie, ●trudności w operowaniu pojęciami stosunków przestrzennych	leworęcznego i skrzyżowanego, motywowanie do kształtnego pisma oraz właściwe usadzenie w ławce, ● podanie zestawu wyrazów przewidzianych w planowanym dyktandzie, ● pomoc w konstruowaniu wypowiedzi ustnych
--	--

Geografia, historia, biologia, przyroda, chemia

Objawy	Postępowanie
• mylenie kierunków świata i trudności z ich wskazaniem i zapamiętaniem, • trudności z orientacją na mapie, • trudności w określaniu stron ciała, • mylenie znaków topograficznych, • trudności z odczytaniem danych z tabel, wykresów, map, • trudności w rozumieniu instrukcji, objaśnień, • trudności w wyrażeniu jasnych wypowiedzi na temat przeczytanego tekstu, • trudności z zapamiętaniem dni tygodnia, pór roku, nazw miesięcy, nazw planet, itp. • mylenie wydarzeń, • trudności z chronologicznym odtworzeniem wydarzeń, • trudności z chronologicznym odtworzeniem dat, • trudności z przypisaniem wydarzeń datom, • trudności zaznaczeniem dat na osi czasu, • trudności ze zrozumieniem tekstów, w których zachodzą stosunki przestrzenne, • trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych.	• uwzględnianie pomyłek związanych z orientacją przestrzenną: mylenie kierunków na mapie, współrzędnych geograficznych i stref czasowych – pomoc nauczyciela przy wskazywaniu wymienionych elementów i wskazywaniu na mapie wybranych punktów, oraz przy odczytywaniu danych, • stosowanie dodatkowych pytań przy sprawdzaniu pojęć, definicji, • uwzględnianie trudności z chronologicznym powtarzaniem dni tygodnia i nazw miesięcy, • w przypadku trudności związanych z pisanem prac, ocenianie na podstawie wypowiedzi ustnych, • pozostałe zasady – jak na języku polskim.

Matematyka, fizyka

Objawy	Postępowanie
• błędy w zadaniach wynikające z błędnego odczytania treści zadań tekstowych; • błędne przepisywanie z tablicy; • słabe rozumienie pojęć geometrycznych, • trudności z wnioskowaniem, uogólnianiem, • trudności w zrozumieniu treści zadań tekstowych, • trudności w nauce tabliczki mnożenia i zapamiętania wzorów bądź definicji; • kłopoty ze zrozumieniem instrukcji i objaśnień, • problemy z prawidłowym odczytywaniem danych z wykresów, diagramów, tabel itp. • trudności w operowaniu pojęciami abstrakcyjnymi, • trudności z odwzorowaniem figur, • nieprecyzyjne wykonywanie tabel, • problemy z estetycznym i starannym wykonaniem modeli brył, • zmiana kierunku w rysunkach geometrycznych • trudności z umieszczeniem przecinka w ułamkach	• uznawanie faktu mylenia cyfr, • uznawanie trudności związanych z tym, iż uczeń nie potrafi umiejscowić danych na osi liczbowej, • na lekcjach z geometrii uczeń może korzystać z modeli brył, • na zajęciach uczeń mający trudności z opanowaniem tabliczki mnożenia i zapamiętaniem wzorów, może korzystać z pomocy dydaktycznych, • zaliczanie jeśli uczeń potrafi wytłumaczyć definicję (często przy pomocy nauczyciela), nazwać elementy, • liberalne ocenianie zadań praktycznych, • zaliczanie zadania, jeśli figura odwzorowana jest w odbiciu lustrzanym. • uznanie zadania, jeśli poprawny jest tok rozumowania, choć występują nieprawidłowości w liczeniu i uzyskaniu wyniku ostatecznego (błąd wynika np. z zamiany cyfr), • pozostałe zasady – jak na języku polskim.

dziesiętnych,
• błędy w zapisie działań pisemnych.

Muzyka, plastyka, technika, wychowanie fizyczne

Objawy	Postępowanie
• trudności w odwzorowaniu prostych figur, • mylenie kierunków w rysunkach, • rysunki są ubogie w treść i formę; • nieprawidłowy nacisk przyborów, • zakłócenie stosunków przestrzennych, proporcji elementów, • trudności w rozplanowaniu i właściwym umieszczeniu na kartce elementów rysunku, • trudności w robótkach ręcznych, kreśleniu, lepieniu, malowaniu, • trudności w wykonaniu modeli, • brak umiejętności zaplanowania własnej pracy, • obniżony poziom graficzny pisma technicznego; wykonywanie zapisu liter lub rysunków jak w odbiciu lustrzanym, • niski poziom ćwiczeń fizycznych, • problem z orientacją przestrzenną, • trudności z rozumieniem poleceń, • mała sprawność i koordynacja podczas zabaw ruchowych.	• uznawanie, jeśli uczeń ma trudności z estetyką, kształtem wykonywanych prac ręcznych, kreśleniem, lepieniem, • uznawanie trudności w wykonaniu modeli, • uznawanie faktu, iż uczeń ma trudności z właściwą organizacją i planowaniem swej pracy, • liberalne traktowanie ucznia, który ma problemy z estetyką pisma, podczas oceny zadania związanego z pismem technicznym, • zaliczanie pracy, jeśli uczeń odwzorował rysunek w odbiciu lustrzanym, • liberalizacja oceniania pod kątem estetyki prac, • pozostałe zasady – jak na języku polskim stosowanie dodatkowych instrukcji wobec uczniów z zaburzeniami orientacji przestrzennej, • prowadzenie zajęć metodą naśladowczo – ruchową, • częste powtarzanie zaleconych ćwiczeń, • uznawanie trudności z określaniem stron ciała i określaniem kierunków oraz stosunków przestrzennych, • uznawanie trudności związanych z zaburzeniami koordynacji wzrokowo – ruchowej, • ocenianie wkładu pracy ucznia w wykonanie ćwiczeń a nie tylko wysiłku końcowego, • pozostałe zasady – jak na języku polskim.

Informatyka

Objawy	Postępowanie
● trudności w opanowaniu techniki czytania tj.: głoskowanie, sylabizowanie, brak płynności przy czytaniu całościowym, wolne lub nierówne tempo, pauzy, przekręcanie wyrazów, nie zwracanie uwagi na interpunkcję, ● brak rozumienia lub niepełne rozumienie czytanych głośno i po cichu tekstów i poleceń – uboższe słownictwo, ● trudności w pisaniu w zakresie poprawności (popelnianie różnorodnych błędów, problemy z interpunkcją); dotyczyć mogą wszystkich form pisania, ● trudności w pisaniu w zakresie grafii (obniżona strona graficzna pisma, obniżona czytelność, wolne tempo, wzmożony tonus mięśniowy ręki wiodącej, męczliwość ręki, nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania), ● nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki, ● trudności w formułowaniu wypowiedzi ustnych i pisemnych na określony temat, ● błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych, ● trudności w rozumieniu dłuższych wypowiedzi słownych, poleceń i instrukcji, ● trudności w formułowaniu wypowiedzi ustnych i pisemnych na określony temat, ● trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, ● trudności w przyswajaniu materiału, zapamiętywaniu trudniejszych terminów, problemy z wykorzystaniem tej wiedzy w praktyce, ● trudności w pamięciowym opanowywaniu definicji, ● wolne lub nierównomierne tempo pracy, ● robienie przerw podczas pracy, ● kłopoty z koncentracją uwagi.	● nie wymagać by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu, ● pomagać w pokonywaniu trudności w zrozumieniu czytanego tekstu oraz wyciąganie z niego informacji istotnych poprzez wspólne analizy materiału, wypunktowanie najważniejszych informacji itp., ● uwzględniać trudności w rozumieniu treści, dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytywaniu, udzielać dodatkowych wyjaśnień lub zalecić przeczytanie tekstu w domu, ● unikać omawiania popełnionych błędów na forum klasy, ● nie oceniać za stronę graficzną pisma, ● nie obniżać oceny za błędy ortograficzne, gramatyczne, ● tekst sprawdzianu powinien być powiększony, napisany prostszą czcionką tzw. bezszeryfową, ● w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać, ● podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.

Nauczyciele uczący **religii, etyki** oraz **EDB** realizują dostosowanie wymagań edukacyjnych w oparciu o punkt 1. i 2.